

ΕΠΑΝΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΚΑΤΩΤΑΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ

I.Τα Μνημόνια κατήργησαν τα κατώτατα όρια των συντάξεων

Με το γ' Μνημόνιο (ν. 4336/2015, ΦΕΚ Α 94) και πιο συγκεκριμένα με την υποπαρ. Ε.2 εδάφιο 3 (σελ. 982 ΦΕΚ) και τα τρία κόμματα του μνημονιακού τόξου (ΝΔ, ΣΥΡΙΖΑ, ΠΑΣΟΚ) ψήφισαν την κατάργηση των κατωτάτων ορίων σε όλα τα είδη συντάξεων (γήρατος, αναπηρίας, θανάτου).

Με τον ίδιο νόμο του γ' Μνημονίου, τα κατώτατα όρια συντάξεων «πάγωσαν» μέχρι 31-12-2021 στο ύψος που βρίσκονταν στις 31-7-2015. Συγκεκριμένα η διάταξη του γ' Μνημονίου ανέφερε: *«Μέχρι την 31.12.2021 τα κατώτατα όρια σύνταξης λόγω γήρατος, αναπηρίας και θανάτου των οργανισμών κύριας ή επικουρικής ασφάλισης, όπως αυτά προβλέπονται από τις οικείες καταστατικές και γενικές διατάξεις, διατηρούνται στο ύψος που ισχύει την 31.7.2015.»*.

Αργότερα με το άρθρο 3 του ν. 4475/2017 (ΦΕΚ Α 83), τα κατώτατα όρια συντάξεων «πάγωσαν» και πάλι, μέχρι 31-12-2022 (βλ. την από 24-1-2022 ανακοίνωση της ΕΝΥΠΕΚΚ).

Με τον ν. 4387/2016 («νόμος Κατρούγκαλου, ΦΕΚ Α 85) επαναθεσπίστηκε η κατάργηση των κατωτάτων ορίων στις επικουρικές συντάξεις. Ειδικότερα το άρθρο 96 παρ. 5 αναφέρει: *«Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, το ΕΤΕΑ χορηγεί αποκλειστικά την επικουρική σύνταξη, όπως ρυθμίζεται με τις διατάξεις του άρθρου αυτού και καταργείται κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος οι διατάξεις που προβλέπουν κατώτατα όρια επικουρικών συντάξεων καταργούνται και η χορήγηση της επικουρικής σύνταξης γίνεται αποκλειστικά με τους όρους του παρόντος.»*

Εξάλλου με το άρθρο 14 παρ.2α του ν. 4387/2016 «πάγωσαν» στο ύψος που είχαν διαμορφωθεί στις 31-12-2014 όλες οι κύριες συντάξεις μέχρι 31-12-2018. Χαρακτηριστικά η διάταξη αυτή αναφέρει: *«Μέχρι την 31.12.2018, οι συντάξεις της προηγούμενης παραγράφου συνεχίζουν να καταβάλλονται στο ύψος που είχαν διαμορφωθεί κατά την 31.12.2014, σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες διατάξεις. Ειδικά, ο υπολογισμός της κράτησης υπέρ υγειονομικής περίθαλψης διενεργείται, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 30 του άρθρου 1 του Ν. 4334/2015 (Α' 80), όπως ισχύει.»*

Ο νόμος Βρούτση 4670/2020 (ΦΕΚ Α 43) θεώρησε δεδομένη την κατάργηση

των κατώτατων ορίων στις κύριες συντάξεις που, μέχρι την ψήφιση του γ' Μνημονίου και του «νόμου Κατρούγκαλου», ήσαν τουλάχιστον κατά 100 € υψηλότερες (492 €) από τις αντίστοιχες εθνικές τού «νόμου Κατρούγκαλου» ύψους 384 και 345 €, αντίστοιχα.

Ο ν. 4670/2020 θεώρησε επίσης δεδομένη και ισχύουσα την κατάργηση των κατώτατων ορίων στις επικουρικές συντάξεις, που επέβαλε ο «νόμος Κατρούγκαλου» με τη διάταξη της παρ. 5 του άρθρου 96, όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

II. Κατώτατη σύνταξη: Διαχρονικός θεσμός Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Η κατάργηση του ΕΚΑΣ τον Δεκέμβριο 2019, οι μεγάλες αυξήσεις των ορίων ηλικίας από 1-1-2022, η κατάργηση των θεμελιωμένων ορίων ηλικίας, το πάγωμα των αυξήσεων όλων των συντάξεων μέχρι τον Δεκέμβριο του 2022 (άρθρο 3 ν. 4475/2017), ο επανυπολογισμός και η αναπροσαρμογή όλων των «παλαιών» συντάξεων (προ 13-5-2016), η «νεοθατσερική» βαρβαρότητα της προσωπικής διαφοράς, τα χαμηλότερα ποσοστά αναπλήρωσης των νέων συντάξεων, η κατάργηση των κατώτατων ορίων σε όλα τα είδη των συντάξεων ήταν ενδεικτικά για τις διαθέσεις των δανειστών και κυρίως του ΔΝΤ, κατά τη μνημονιακή και τη «μεταμνημονιακή» μεν, αλλά αυστηρά εποπτευόμενη, περίοδο. Αυτό φαίνεται και από το ότι στη διαπραγμάτευση με τις κυβερνήσεις των Μνημονίων πέτυχε την κατάργηση του βασικού εργαλείου αναδιανομής των εισοδημάτων μεταξύ των χαμηλοσυνταξιούχων, δηλαδή την κατάργηση των κατώτατων ορίων των συντάξεων. Ειδικότερα:

Εκτός από τις γνήσιες ανταποδοτικές συνταξιοδοτικές παροχές, το Ελληνικό Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης προέβλεπε την εφαρμογή της «τεχνικής των κατώτατων ορίων συντάξεων», η οποία αποτελούσε χαρακτηριστικό παράδειγμα υιοθέτησης «σύνθετων μηχανισμών» προστασίας των ασφαλισμένων που δεν θεμελίωσαν δικαιώματα για επαρκείς παροχές από το Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης.

Στην ιστορική του εξέλιξη, όπως διαμορφώθηκε ιδίως κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, ο θεσμός των κατώτατων ορίων στις συντάξεις λειτούργησε ως δικλείδα ασφαλείας για όσους δεν συμπλήρωναν τις προϋποθέσεις (ημέρες ασφάλισης και αντίστοιχες εισφορές) για λήψη επαρκούς σύνταξης ανταποδοτικού τύπου. Αμβλύθηκαν έτσι οι ανταποδοτικές διαστάσεις του Συστήματος Κοινωνικής

Ασφάλισης στη χώρα μας, προς όφελος των ασφαλισμένων εκείνων που αδυνατούσαν με τις εισφορές τους να εξασφαλίσουν μια αξιοπρεπή παροχή από τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης (ΦΚΑ).

Η θέσπιση των κατώτατων ορίων συντάξεων υπαγόταν στους μηχανισμούς Κοινωνικής Αλληλεγγύης του Ασφαλιστικού μας Συστήματος και είχε ως αιτιολογία τούς στόχους τής συγκεκριμένης παροχής.

Ο θεσμός των κατωτάτων ορίων στις συντάξεις, δηλαδή, επεδίωκε ουσιαστικά την κάλυψη των ασφαλισμένων εκείνων που παρουσίαζαν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

α) είχαν ενταχθεί στην αγορά εργασίας για περιορισμένο διάστημα, που τυποποιείται από κοινωνικοασφαλιστική άποψη μέσω της καταβολής ασφαλιστικών εισφορών, και

β) η υπαγωγή τους σε κάποιο ασφαλιστικό καθεστώς εμφάνιζε κενά που δεν επέτρεπαν τη λήψη επαρκών παροχών με την εμφάνιση του κινδύνου του γήρατος (σε περίπτωση συνταξιοδότησης λόγω γήρατος).

Προ της εισαγωγής των Μνημονίων προβλέπονταν δύο τεχνικές υπολογισμού του ύψους των κατώτατων ορίων:

– Για τους ασφαλισμένους μέχρι 31-12-1992, το ύψος των κατώτατων ορίων στις συντάξεις γήρατος-αναπηρίας αντιστοιχούσε, κατά κανόνα, στο 20πλάσιο του ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη (ΗΑΕ), όπως αυτό είχε διαμορφωθεί στις 30-9-1990.

– Για τους ασφαλισμένους μετά την 1-1-1993, το ύψος των κατώτατων ορίων στις συντάξεις γήρατος-αναπηρίας αντιστοιχούσε στο 70% του κατώτατου μισθού έγγαμου εργαζομένου, όπως αυτός προβλεπόταν στην Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας του έτους 2002 (η ρύθμιση αυτή προβλέφθηκε με τον ν. 3029/2002).

Στην πορεία των χρόνων ο υπολογισμός της σύνταξης με βάση τα 20 ΗΑΕ της ΕΓΣΣΕ άλλαξε το 2012 κι έπειτα υπολογιζόταν με βάση τα 15 ΗΑΕ. Έτσι καταλήξαμε στην κατώτατη π.χ. σύνταξη του ΙΚΑ, μέχρι το γ' Μνημόνιο και τον ν. 4387/2016, που για πολλά χρόνια ανερχόταν στα 486 ευρώ.

Το 2012 η κυβέρνηση Παπαδήμου μείωσε το κατώτατο ημερομίσθιο του ανειδίκευτου εργάτη από τα 33,04 € στα 26,18 € με την ΠΥΣ 6/2012, ενώ τον Αύγουστο του 2015 εκδόθηκε η περίφημη «Εγκύκλιος Χαϊκάλη», με την οποία το

κατώτατο όριο σύνταξης μειώθηκε εκ νέου από τα 486 στα 392,7 ευρώ (26,18 € X 15).

Στο προσχέδιο της συγκυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ για το Νέο Ασφαλιστικό, που οδήγησε στον ν. 4387/2016, είχαμε ασκήσει έντονη κριτική (βλ. την από 3-1-2016 ανακοίνωση της ΕΝΥΠΕΚΚ), αφού απουσίαζε παντελώς η διαχρονική εργατική κατάκτηση της κατώτατης σύνταξης. Και μόνον η αντικατάστασή της από την εθνική σύνταξη (346 € με 15ετία και 384 € με 20ετία στα 67 έτη) χαρακτηρίστηκε τουλάχιστον προκλητικός, αφού οι χαμηλοσυνταξιούχοι είδαν τις πενιχρές συντάξεις τους να καταβαρυνώνονται!

Επιπροσθέτως ο «Νόμος Κατρούγκαλου» είχε αφήσει ανοιχτό το ενδεχόμενο της περαιτέρω μείωσης της εθνικής σύνταξης κάτω από τα 384 και 346 ευρώ αντίστοιχα, αφού σύμφωνα με το άρθρο 7 (παρ. 6) του ν. 4387/2016 *«Για την πρώτη εφαρμογή του νόμου αυτού η εθνική σύνταξη ορίζεται σε 384 ευρώ μηνιαίως και καταβάλλεται ακέραια εφόσον έχουν συμπληρωθεί 20 έτη ασφάλισης».*

Χαρακτηριστικό είναι το εξής παράδειγμα: Συνταξιούχος με 15 έτη ασφάλισης, που θα ελάμβανε, προ νόμου Κατρούγκαλου, σύνταξη κατώτατου ορίου 486 ευρώ και επιπλέον την ανταποδοτική με βάση τις εισφορές, βρέθηκε στο κενό, αφού έλαβε ουσιαστικά την εθνική σύνταξη των 346 ευρώ. Δηλαδή υπέστη μείωση 140 € (29%) σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς που ίσχυε έως στις 31.12.2014!

Είναι άλλωστε βέβαιο ότι η χορήγηση της εθνικής σύνταξης μόνο για όσους είναι στα 67 με 15ετία ή 20ετία και στα 62 με 40 έτη ασφάλισης οδήγησε σε ακόμη χαμηλότερα εφεξής ποσοστά αναπλήρωσης όλων των υπόλοιπων συνταξιούχων, αφού θα λαμβάνουν αναλογία μόνο της εθνικής σύνταξης και μάλιστα με τις αυξημένες από τον ν. 4336/2015 μειώσεις («πέναλι»-ποινή) λόγω ορίων ηλικίας, που φτάνουν ακόμα και στο -30%!

III.Οι κατώτατες συντάξεις στο στόχαστρο των δανειστών. Οι τρεις (3) «ρήτρες» που απειλούν στο μέλλον τις συντάξεις

Οι δανειστές από το α' ήδη Μνημόνιο (ν. 3845/2010, ΦΕΚ Α 65) στόχευσαν στην κατάργηση των κατωτάτων ορίων των συντάξεων και πέτυχαν εν μέρει τον στόχο τους με το γ' Μνημόνιο (ν. 4336/2015). Με τις τρεις (3) ρήτρες που συμφώνησαν με την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ πέτυχαν να ακυρώσουν τον θεσμό των κατωτάτων ορίων των χαμηλών ελληνικών συντάξεων και να υπονομεύσουν το

μέλλον των συντάξεων, κάτι που δεν είχε τολμήσει καμία νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση στην Ευρώπη.

Τον Ιανουάριο του 2016 είδαν το φως της δημοσιότητας διάφορα άρθρα και ειδήσεις ότι οι δανειστές δήθεν πιέζουν για επιβολή «ρήτρας εισοδήματος» στις κατώτατες συντάξεις. Αλλά με βάση τα κείμενα του γ' Μνημονίου (ν. 4336/2015) και των εφαρμοστικών του νόμων 4337/2015 και 4342/2015, οι μνημονιακές δεσμεύσεις της χώρας για το «πάγωμα» ή την κατάργηση των κατωτάτων ορίων συντάξεων, που θα απειλούν μονίμως τις συντάξεις στο μέλλον, είναι οι εξής:

1^η ρήτρα) Κατώτατη σύνταξη μετά το 67ο έτος ηλικίας με «ρήτρα εισοδήματος»

Με το γ' Μνημόνιο (ν. 4336/2015, παρ. Γ.2.5.1, σελ. 1.020) ορίστηκε ότι η κατώτατη σύνταξη (ή «βασική» ή «εθνική») θα καταβάλλεται με τη συμπλήρωση του 67ου έτους της ηλικίας και με εισοδηματικά κριτήρια. Συγκεκριμένα, η διάταξη είναι διατυπωμένη ως εξής: «Όσοι συνταξιοδοτούνται μετά τις 30 Ιουνίου 2015 θα έχουν πρόσβαση σε βασικές, εγγυημένες συντάξεις με βάση τις εισφορές και με εισοδηματικά κριτήρια μόνον όταν θα έχουν συμπληρώσει τη νόμιμη κανονική ηλικία συνταξιοδότησης, που είναι σήμερα τα 67 έτη».

Στην αγγλική διατύπωση του κειμένου, όπως είναι ενσωματωμένο στη Δανειακή Σύμβαση του καλοκαιριού (όπως αποτυπώθηκε στις 14.8.2015 στον ν. 4336/2015) και στην παρ. 2.5.1 (σελ. 21) με τίτλο «Pensions» («Συντάξεις») αναφέρεται το εξής: «...and ensured that people retiring after 30 June 2015 will have access to the basic, guaranteed contributory, and means tested pensions only at the attainment of the statutory normal retirement age of currently 67 years».

Ήταν προφανής η πρόθεση της τρόικας (των δανειστών)! Ήταν αδιανόητη όμως και η στάση της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ που συμφώνησε αυτή τη θεσμική βαρβαρότητα για το μέλλον των συντάξεων!

2^η ρήτρα) Κατώτατη σύνταξη με βάση μόνο τις εισφορές («οργανικό τμήμα») προ του 67ου έτους

Με το γ' Μνημόνιο επίσης (ν. 4336/2015, άρθρο 2, παρ. Ε2, περ. 1α, σελ. 981) προβλέφθηκε ότι για όσους η συνταξιοδότηση λόγω γήρατος από τους οργανισμούς κύριας ή επικουρικής ασφάλισης αρχίζει από την 1-7-2015 και εφεξής, λαμβάνουν μόνο το ποσό της σύνταξης που προκύπτει βάσει των οικείων

καταστατικών και γενικών διατάξεων (οργανικό ποσό). Εάν το ποσό που προκύπτει είναι μικρότερο του εκάστοτε προβλεπόμενου κατώτατου ορίου, τότε χορηγείται το (οργανικό) ποσό αυτό. Μετά τη συμπλήρωση του 67ου έτους, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 3 του άρθρου 11 του ν. 3863/2010 («ρήτρα προσδοκίμου στα όρια ηλικίας»), καταβάλλεται το εκάστοτε προβλεπόμενο κατώτατο όριο. Σε περίπτωση που το προκύπτον (οργανικό) ποσό είναι μεγαλύτερο του κατώτατου ορίου, τότε καταβάλλεται το (οργανικό) ποσό αυτό.

Η μη καταβολή του «κοινωνικού» τμήματος της κατώτατης σύνταξης για όσους συνταξιοδοτούνται μετά την 1-7-2015 χωρίς να έχουν συμπληρώσει το 67ο έτος της ηλικίας τους θεσπίστηκε και με τον ν. 4337/2015 (άρθρο 1) για τον ιδιωτικό τομέα και με τον ν. 4342/2015 (άρθρο 1) για τον δημόσιο τομέα και τους ενστόλους.

Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι υποψήφιοι συνταξιούχοι που θα κατέθεταν αίτηση από 1.7.2015 και μετά και δεν είχαν συμπληρώσει το 67ο έτος στην ηλικία δεν θα λαμβάνουν το λεγόμενο «προνοιακό» τμήμα της σύνταξης (δηλαδή αυτό μεταξύ της αναλογίας των εισφορών τους και έως τα 486 €, που μετά την «Εγκύκλιο Χαϊκάλη» έγιναν 392 €). Σε αυτήν την κατηγορία των νεο-συνταξιούχων, η μέση κατώτατη σύνταξη θα κυμαίνεται μεταξύ 250-300 €!

3^η ρήτρα) Κατώτατες συντάξεις (συντάξεις γενικά) με «ρήτρα περιουσίας»

Σύμφωνα με το γ' Μνημόνιο (ν. 4336/2015), ακόμη και όσοι συμπληρώσουν το 67ο έτος της ηλικίας τους θα λαμβάνουν την κατώτατη σύνταξη με βάση εισοδηματικά και κοινωνικά κριτήρια!!

Η χορήγηση των συντάξεων (όχι μόνο των κατώτατων, εγγυημένων ή μη) με «ρήτρα εισοδήματος ή περιουσίας» είναι η τελευταία τάση της νεοφιλελεύθερης θεωρίας για την Κοινωνική Ασφάλιση, σύμφωνα με την οποία η σύνταξη δεν είναι συνάρτηση μόνο της εργασίας, των εισφορών και της κρατικής ενίσχυσης (σύστημα τριμερούς χρηματοδότησης), αλλά θεσμός εξαρτώμενος από τη γενική περιουσιακή κατάσταση του δικαιούχου της σύνταξης ή της εκάστοτε παροχής!

Οι συντάξεις με βάση το εισόδημα ή την περιουσία («ρήτρα Αυστραλίας»), συνεπώς, έχει ήδη ψηφιστεί, αλλά παραμένει ανενεργός και η εφαρμογή του ήδη ψηφισμένου απαράδεκτου μέτρου (ν. 4336/2015 σελ. 1020) είναι θέμα χρόνου να

επεκταθεί από τις κατώτατες συντάξεις και σε όλες ανεξαιρέτως τις παροχές (συντάξεις, επιδόματα).

Αν εφαρμοστεί αυτό, θα υπάρξει βίαιη προλεταριοποίηση όλων, τόσο των χαμηλοσυνταξιούχων μας, αλλά και των μικρομεσαίων, των επιστημόνων και των αγροτών μας.

Το πολιτικό προσωπικό του μνημονιακού τόξου, αλλά και οι ειδικοί τής Κοινωνικής Ασφάλισης, καλό θα είναι να γνωρίζουν ότι η κατώτατη σύνταξη (τα κατώτατα όρια των συντάξεων) δεν είναι σύνταξη προνοιακού χαρακτήρα, ούτε χάρισμα ή ευεργεσία των κυβερνήσεων στους συνταξιούχους! Είναι σύνταξη, είναι υποχρεωτική ανταποδοτική παροχή, που την κέρδισε με το αίμα και τον αγώνα της η ελληνική Εργατική Τάξη.

Οι ακραίες αυτές ρυθμίσεις του γ' Μνημονίου δημιουργούν «πρόσφορες» συνθήκες που στο μέλλον θα οδηγήσουν ή στην κατάργηση των συντάξεων για την πλειονότητα των συνταξιούχων και την εξώθησή τους (όσων από αυτούς δύνανται) στην ιδιωτική ασφάλιση ή στην «επιδοματοποίηση» των συντάξεων των πιο φτωχών από αυτούς. Θα οδηγήσουν νομοτελειακά στη βίαιη φτωχοποίηση την πλειοψηφία των συνταξιούχων μας.

Κατόπιν όλων των ανωτέρω, καλούμε την κυβέρνηση να επαναφέρει τα κατώτατα όρια στις κύριες και επικουρικές συντάξεις (αλλά και στα μερίσματα και τα εφάπαξ βοηθήματα) θεσπίζοντας αξιοπρεπή επίπεδα για όλα τα είδη των συνταξιοδοτικών παροχών. Ειδικότερα, για τα τρία (3) είδη των κύριων συντάξεων (γήρατος-αναπηρίας-θανάτου) θα πρέπει να νομοθετηθεί η κατώτατη σύνταξη στο ύψος (στην α' φάση) τουλάχιστον 600 ευρώ καθαρά (βλ. την από 31-5-2022 ανακοίνωση της ΕΝΥΠΕΚΚ), με κατ'έτος αύξηση τουλάχιστον στο ύψος τού ετήσιου πληθωρισμού τού προηγούμενου έτους.

Αλέξης Π. Μητρόπουλος
Καθηγητής ΕΚΠΑ-Πρόεδρος ΕΝΥΠΕΚΚ